

Шанова З.К. Державински четения в Санктпетербургския университет

Державински четения в Санктпетербургския университет //Българистика. 2005. № 11. С. 55-58.

Научните конференции на българистите, които се организират ежегодно в Санкт Петербург от 1996 г., носят название „Державински четения“. Академик Н.С.Державин (1877–1953), глава на Петербургската (Петроградската, Ленинградската) славистична школа през ХХ в., по своите научни интереси преди всичко е българист.

Н.С.Державин е роден в село Преслав (Таврическа губерния), основано от български преселници през 1862 г., затова първите му научни публикации, които се появяват след 1898 г. в различни научни издания, са посветени на културата и бита на българите в Русия. Като резултат от дългогодишните му етнографски изследвания излиза известният труд „Болгарские колонии в России“ (Т. 1 – София, 1914; Т.2 – Петроград, 1915), запазил научното си значение до наши дни. Наследството на Н.С.Державин включва над 500 публикации, между които има и фундаментални като „История Болгарии“ (Т. 1–4. М.–Л., 1945–1948), трудовете за Хр.Ботев, Ив.Вазов, П.Хилендарски, С.Врачански, А.Константинов и др. Диапазонът на научните му интереси е много широк. В изследователското си творчество Н.С.Державин се обръща към проблемите на генезиса на славяните, на староруската книжовност, на руската литература и руския език, литературата на други славянски народи, фолклористиката, етнографията.

Съществен дял от дейността на акад. Н.С.Державин е неговият принос за организацията на образованието и науката: през 1922–1925 г. той е ректор на Университета, през 1925–1928 г. е

декан на Факултета по език и литература, през 1944–1948 г. е ръководител на Катедрата по славянски филологии, през 1948–1953 г. възглавява Катедрата по славянски литератури. Избран е за академик през 1931 г. и същата година организира в Ленинград Институт за славянознание (1931–1934), където се подготвят и се публикуват научни трудове по славянска филология, по история на славянските литератури, по етнография и история на славянските народи. На Н.С.Державин принадлежи определението на славистиката като “комплекс от дисциплини, които се занимават с всички страни на социалното творчество на славянските народи и с тяхната култура” (Наши задачи в области славяноведения // Труды института славяноведения АН СССР. 1932, 1. с. 13). Наследството на акад. Н.С.Державин е съществена част от петербургската славистична школа.

Организатори на Державинските четения са Катедрата по славянски филологии на Санктпетербургския университет, Санктпетербургското отделение на Междурепубликанската научна асоциация на българистите, Славянският фонд на Библиотеката на Руската академия на науките.

Пленарните заседания и сесиите, посветени на българското езикознание, се провеждат във Филологическия факултет на Санктпетербургския университет. В Катедрата по славянски филологии работят специалисти по български език (дфн доц. М.Ю.Котова – ръководител на катедрата, дфн. доц. Е.Ю.Иванова, кфн доц. Г.В.Крилова, кфн доц. М.П.Рускова, кфн доц. З.К.Шанова, ст. преп. О.В.Василева) и по българска литература (ст. преп. О.И.Минин), а от 1976 г. в катедрата работят и лектори от България. Български лектори през това време бяха Ив.Буюклиев, Д.Кенанов, П.Пеев, Хр.Трендафилов, А.Бучков, Вл.Янев, Г.Петков. От 2003 г. лектор в Петербург е М.Иванова-Гиргинова. Катедрата по славянски филологии на Санктпетербургския университет е единствената университетска катедра в света, където непрекъснато от 1944 г. се подготвят специалисти (по шест студенти всяка година) по българска филология.

В Четенията вземат участие също така и специалисти от Катедрата по история на славянските и балканските страни на Историческия факултет на Санктпетербургския университет. Деканът на Историческия факултет проф. А.Ю.Дворниченко е председател на Санктпетербургското отделение на Междурепубликанската научна асоциация на българистите, създадена през 1991 г. по инициатива на учените от Харковския университет. Председатели на Санктпетербургското отделение през тия години бяха известният специалист по българска литература доктор на филологическите науки проф. В.Д.Андреев (1929–2000), доктор на философските науки проф. А.И.Доронченков (1930–2001), доктор на историческите науки проф. А.В.Гадло (1937–2002). Заместник-председател на Санктпетербургското отделение на Междурепубликанската научна асоциация на българистите и представител в Централното правление от неговото създаване е кандидат по изкуствознание И. П. Садовска, специалист по киноизуството на България.

Станало е традиция сесиите на Державинските четения, посветени на история, култура, литература на България, да се провеждат в читалнята на Славянския фонд на Библиотеката на Руската Академия на науките (РАН). Славянският фонд в Библиотеката на РАН е бил създаден през 1882 г. и съдържа публикации по социална, политическа и икономическа история на славянските народи, по философия, право, по история на религията, по военно дело, странознание, литература на славянските народи. Провеждането на заседанията в Библиотеката на РАН дава възможност да се подготвят и да се представят на участниците в Четенията изложби, посветени на паметни дати на значими събития от българската история, на юбилеи на български писатели и учени и тяхното творчество.

Державинските четения се провеждат от 1996 г., когато в Петербург беше организирана конференция, посветена на научното наследство на акад. Н.С.Державин. В конференцията взеха участие над 50 слависти от Петербург, Москва, Харков, Львов, от други градове на ОНД, както и от България (М. Божилова, Вл.

Янев), а с приветствено слово към участващите в конференцията се обърна генералният консул на Република България в Санкт Петербург г-н К. Алдев.

От 1996 г. насам Державинските четения се организират всяка година и се провеждат в рамките на Междувузовските (сега Международните) научно-методически конференции на преподаватели и аспиранти от Филологическия факултет на Санктпетербургския държавен университет. През изтеклите 10 години са издадени десет сборника с материалите от конференциите. Организаторите на Державинските четения, като изхождат от Державиновата трактовка на славянознанието като комплексна наука, която се занимава с езици, литератури, култура, история, етнография на славянските народи, канят за участие в конференцията изследователи, работещи в различни области на българистиката. В тези заседания вземат участие филолози, историци, философи, археолози, етнографи, изкуствоведи, културолози от Университета, от Ермитажа, от Руския етнографски музей, от други научни и културни организации на Санкт Петербург, а също от други градове на Русия, от Украйна и от България. Всяка година има доклади, посветени на творчеството на Н.С.Державин, продължават се изследванията на неговия архив, съхраняван в Санкт Петербург. Творческото наследство на акад. Н.С.Державин отразява интересите му в различни области на славянознанието, където той се изявява като историк, литературовед, лингвист, диалектолог, етнограф.

През 2005 г. Державинските четения отбелязаха своята десетгодишнина. В Библиотеката на РАН беше подготвена изложба (З. Шанова), посветена на юбилея; беше изнесен доклад за материалите по българска лингвистика, публикувани в сборниците «Державински четения» (доц. Г.В.Крилова). На десетите Державински четения дойде да поздрави участниците с приветствено слово генералният консул на Република България в Санкт Петербург г-н Цв.Ночев. Бяха прочетени съобщения, посветени на дейността на известни българисти – на

Н.С.Державин (Н.М.Калашникова и О.И.Минин), на Ю.С.Маслов (О.В.Василева), на В.Д.Андреев (Н.К.Жакова), на А.И.Доронченков (А.В.Малинов), на Е.А.Захаревич (Е.Ю.Иванова). В.В.Василик разказа за българските ръкописи, съхранявани в Руската национална библиотека, кандидат по изкуствоведение И.П.Садовска запозна слушателите с публикациите, отразяващи културните връзки между Русия и България. Имаше съобщения, посветени на стогодишнината на Народния театър (Иванова-Гиргинова – България), на творчеството на писателя Любен Дилов (Л.И.Тарасова), на художника Вл. Димитров-Майстора (М.А.Аникин) и др.

Санктпетербургските българисти, следвайки в своята научна дейност традициите, заложи от Н.С.Державин, разработват различни направления на славянознанието, а на Державинските четения демонстрират достиженията на Петербургската славистична школа, към която принадлежи и творчеството на един от нейните създатели – акад. Н.С.Державин.